

Programy nauczania wczesnoszkolnego

W klasach I-III obowiązuje program zintegrowany. Program ten pozwala kierować całościowym rozwojem dziecka w aspekcie psychicznym, emocjonalnym, moralnym i społecznym. Nauczanie początkowej jest I szczeblem systemu kształcenia szkolnego. Z tego względu powinno kontynuować proces wychowawczo – dydaktyczny zapoczątkowany w wychowaniu przedszkolnym i równocześnie przygotować do nauczania na wyższych szczeblach. Według K. Duraj – Nowakowej „różnorodność treści, form i metod pracy szkoły umożliwia oddziaływanie na różne sfery aktywności dziecka – poznawczą, emocjonalno – społeczną, emocjonalno – ekspresyjną oraz motoryczną”[\[1\]](#).

Ideą przewodnią programów nauczania jest pokazanie dzieciom „scalonego obrazu świata tj. rozpatrywanie faktów, zjawisk, procesów i wydarzeń z różnych punktów widzenia”.[\[2\]](#) Takie podejście wymaga umiejętnej integracji treści i metod w zakresie wszystkich przedmiotów nauczania, wychodzenia od doświadczeń dzieci , a następnie stopniowego ich poszerzania. Proces ten nie powinien być zbyt szybki, aby nie prowadził do mechanicznego uczenia się.

Obok zajęć lekcyjnych programy przewidują realizację programu środowiska społeczno – przyrodniczego, organizowanie wycieczek i pracy w ogrodzie szkolnym.

Nauczyciel ma prawo do elastycznego regulowania budżetu czasu, przeznaczonego na opracowywanie treści poszczególnych przedmiotów w ramach dnia i tygodnia[\[3\]](#)

Programy nauczania wczesnoszkolnego stanowią podstawowy dokument dydaktyczny, który określa treści, cele i metody pracy w edukacji dzieci w klasach I–III szkoły podstawowej. Ich rola jest niezwykle istotna, ponieważ to właśnie w tym

okresie kształtują się fundamenty dalszej nauki, takie jak umiejętność czytania, pisanie, liczenia, rozumienia tekstów, logicznego myślenia, a także pierwsze nawyki pracy i postawy społeczne. Programy mają za zadanie łączyć wymagania podstawy programowej z praktyką szkolną, a jednocześnie umożliwiać nauczycielowi dostosowanie procesu dydaktycznego do indywidualnych możliwości uczniów.

Współczesne programy nauczania wczesnoszkolnego są zbudowane w taki sposób, aby wspierać rozwój dziecka we wszystkich sferach: poznawczej, emocjonalnej, społecznej i fizycznej. Dlatego oprócz edukacji polonistycznej i matematycznej obejmują także treści związane z przyrodą, historią, plastyką, muzyką, wychowaniem fizycznym oraz technologią informacyjną. Istotnym elementem jest nauczanie zintegrowane, które ma na celu ukazywanie wiedzy w sposób spójny i powiązany, tak aby dziecko mogło lepiej rozumieć otaczającą je rzeczywistość. Integracja treści pozwala na naturalne łączenie doświadczeń z różnych dziedzin i wspiera wszechstronny rozwój.

Programy nauczania wczesnoszkolnego kładą nacisk na kształcenie kompetencji kluczowych, które zostały wskazane przez Unię Europejską jako niezbędne do funkcjonowania we współczesnym świecie. Należą do nich m.in. umiejętność porozumiewania się w języku ojczystym, kompetencje matematyczne i przyrodnicze, posługiwanie się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, umiejętność uczenia się oraz kompetencje społeczne i obywatelskie. W praktyce oznacza to, że uczeń nie tylko zdobywa wiedzę teoretyczną, ale także uczy się, jak ją stosować w codziennym życiu, rozwiązywać problemy, współpracować z innymi oraz rozwijać swoje zainteresowania.

Ważnym elementem programów jest także odejście od tradycyjnego, przedmiotowego podejścia do nauczania na rzecz pracy projektowej i metod aktywizujących. Uczniowie mają możliwość uczenia się poprzez działanie, doświadczenie i zabawę, co sprzyja naturalnej ciekawości poznawczej. Nauczyciel staje się nie tylko przekazicielem wiedzy, lecz

także przewodnikiem, który wspiera ucznia w samodzielnym odkrywaniu świata. Takie podejście wymaga jednak elastyczności w pracy z klasą, dostosowania tempa nauki do możliwości dzieci oraz stosowania różnorodnych form aktywności, aby uwzględnić indywidualne style uczenia się.

Programy nauczania wczesnoszkolnego wprowadzają również zmiany w podejściu do oceniania. Zamiast tradycyjnych stopni stosuje się przede wszystkim ocenianie opisowe i kształtujące, które ma na celu wspieranie ucznia, a nie jedynie klasyfikowanie jego osiągnięć. Dzięki temu dziecko otrzymuje informacje zwrotne, które pomagają mu zrozumieć, co już potrafi, a nad czym powinno jeszcze popracować. Taki sposób oceniania sprzyja motywacji wewnętrznej i budowaniu pozytywnego stosunku do nauki, co jest szczególnie ważne na początkowym etapie edukacji.

Nie bez znaczenia pozostaje także rola programów w kształtowaniu postaw i wartości. Wprowadzają one treści wychowawcze, które dotyczą współpracy, szacunku dla innych, odpowiedzialności, a także dbania o środowisko naturalne i zdrowy tryb życia. Programy uwzględniają różnorodność kulturową, potrzebę otwartości i tolerancji, przygotowując uczniów do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na dialogu i współdziałaniu.

Programy nauczania wczesnoszkolnego są więc dokumentami wielowymiarowymi, które mają za zadanie nie tylko przekazać wiedzę, lecz także kształtować umiejętności, postawy i wartości. Ich skuteczność zależy w dużej mierze od kompetencji i zaangażowania nauczycieli, którzy potrafią twórczo je realizować i dostosowywać do konkretnych warunków szkoły oraz indywidualnych potrzeb dzieci. Reforma i rozwój programów pokazują wyraźnie, że współczesna edukacja wczesnoszkolna nie może ograniczać się do schematycznego nauczania, lecz powinna być procesem dynamicznym, otwartym i ukierunkowanym na dziecko jako podmiot aktywnie uczestniczący w zdobywaniu wiedzy i umiejętności.

Programy nauczania wczesnoszkolnego po roku 2017

Programy nauczania wczesnoszkolnego stanowią podstawowy element organizacji edukacji na pierwszym etapie kształcenia, obejmującym klasy I–III szkoły podstawowej. Są one fundamentem, na którym budowany jest proces dydaktyczny, wychowawczy i opiekuńczy, a ich głównym celem jest stworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dziecka. Program wczesnoszkolny ma nie tylko przekazywać wiedzę, ale przede wszystkim rozwijać umiejętności poznawcze, emocjonalne, społeczne i moralne, stanowiąc pomost między okresem przedszkolnym a kolejnymi etapami nauki. Współczesne programy nauczania wczesnoszkolnego koncentrują się na indywidualizacji pracy z uczniem, wspieraniu jego naturalnej ciekawości poznawczej oraz kształtowaniu kompetencji kluczowych, które są niezbędne w dalszym procesie edukacyjnym.

Po reformie oświaty z 2017 roku edukacja wczesnoszkolna ponownie stała się częścią ośmioletniej szkoły podstawowej i obejmuje klasy I–III jako pierwszy etap kształcenia ogólnego. Programy nauczania dla tego etapu są opracowywane zgodnie z **podstawą programową kształcenia ogólnego**, określoną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Podstawa ta wyznacza cele i treści nauczania, umiejętności, jakie uczniowie powinni zdobyć, oraz wartości, jakie szkoła powinna kształtować. Na jej podstawie autorzy – nauczyciele, pedagodzy i wydawnictwa edukacyjne – opracowują programy nauczania, które muszą być zatwierdzone do użytku szkolnego.

Główną cechą programów nauczania wczesnoszkolnego jest **integracja treści nauczania**. Zamiast tradycyjnego podziału na przedmioty, stosuje się nauczanie zintegrowane, obejmujące treści z języka polskiego, matematyki, przyrody, edukacji społecznej, plastycznej, muzycznej i ruchowej. Dzięki temu dziecko nie odbiera nauki jako zbioru oddzielnych dyscyplin, lecz jako spójną całość, w której różne elementy wiedzy i doświadczenia łączą się ze sobą. Nauczyciel prowadzący edukację wczesnoszkolną ma możliwość elastycznego planowania

zajęć i dostosowywania ich do rytmu pracy klasy, możliwości i zainteresowań uczniów.

W centrum programów wczesnoszkolnych znajduje się **dziecko jako aktywny uczestnik procesu uczenia się**. Zakłada się, że uczeń zdobywa wiedzę poprzez doświadczenie, obserwację, zabawę i działanie, a nauczyciel pełni rolę przewodnika i organizatora procesu poznawczego. Współczesne programy promują podejście konstruktywistyczne, zgodnie z którym dziecko samo konstruuje swoją wiedzę, a rolą szkoły jest stworzenie warunków do samodzielnego odkrywania i eksperymentowania. Szczególną uwagę poświęca się rozwijaniu kompetencji komunikacyjnych, logicznego myślenia, zdolności współpracy oraz umiejętności rozwiązywania problemów.

Edukacja polonistyczna w ramach programów wczesnoszkolnych koncentruje się na nauce czytania i pisania, ale jej celem jest również rozwijanie zdolności rozumienia tekstu, kształtowanie kultury języka oraz wrażliwości literackiej. Dzieci uczą się zarówno technicznych aspektów pisania, jak i form wypowiedzi ustnych i pisemnych. Z kolei **edukacja matematyczna** skupia się na rozwijaniu myślenia logicznego, umiejętności liczenia, porównywania i rozwiązywania problemów. Uczniowie poznają podstawowe działania arytmetyczne, uczą się posługiwania pieniędzmi, mierzenia czasu, długości i objętości, a także rozumienia zależności przyczynowo-skutkowych.

Ważną część programów nauczania stanowi **edukacja przyrodnicza i społeczna**, której celem jest kształtowanie postawy ciekawości wobec świata, rozumienia zjawisk przyrodniczych oraz poznawania najbliższego środowiska. Dzieci uczą się obserwacji przyrody, rozpoznawania roślin i zwierząt, a także poznają podstawowe zasady ekologii i ochrony środowiska. Edukacja społeczna natomiast wprowadza uczniów w świat wartości, norm i zasad współżycia społecznego, uczy współpracy, szacunku i odpowiedzialności.

Integralną częścią programów wczesnoszkolnych jest także **edukacja artystyczna i ruchowa**, obejmująca zajęcia plastyczne, muzyczne oraz wychowanie fizyczne. Ich zadaniem jest rozwijanie kreatywności, wrażliwości estetycznej i ekspresji twórczej. Zajęcia te mają również istotny wpływ na rozwój emocjonalny dziecka, pozwalając mu na wyrażanie uczuć i budowanie poczucia własnej wartości. Ruch i aktywność fizyczna stanowią z kolei nieodłączny element zdrowego rozwoju, wspierając zarówno kondycję fizyczną, jak i koncentrację oraz samodyscyplinę.

Programy nauczania wczesnoszkolnego są projektowane z myślą o **indywidualizacji procesu dydaktycznego**. Każde dziecko rozwija się w różnym tempie, dlatego nauczyciel powinien dostosowywać metody i tempo pracy do możliwości i potrzeb uczniów. Współczesne programy przewidują zróżnicowane formy aktywności, takie jak praca indywidualna, w parach i w grupach, a także metody aktywizujące, np. projekty, zabawy dydaktyczne, eksperymenty czy gry edukacyjne. Celem takiego podejścia jest stworzenie atmosfery sprzyjającej uczeniu się i zachęcanie dzieci do samodzielnego poszukiwania wiedzy.

Kształcenie wczesnoszkolne ma także wymiar **wychowawczy i społeczny**. Programy nauczania zawierają elementy edukacji emocjonalnej i etycznej, mające na celu wspieranie rozwoju empatii, tolerancji i odpowiedzialności. Szkoła ma obowiązek kształtować postawy prospołeczne, patriotyczne i ekologiczne, ucząc dzieci współpracy, solidarności i poszanowania dla innych. Dzięki temu edukacja wczesnoszkolna staje się procesem holistycznym, łączącym nauczanie z wychowaniem i opieką.

Współczesne programy nauczania wczesnoszkolnego są także silnie powiązane z **nowoczesnymi technologiami edukacyjnymi**. Wdrażanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) w edukacji ma na celu nie tylko uatrakcyjnienie zajęć, ale również przygotowanie uczniów do funkcjonowania w cyfrowym społeczeństwie. Uczniowie już w pierwszych klasach uczą się korzystania z komputera, tabletów i zasobów internetowych w

sposób bezpieczny i odpowiedzialny. Nowoczesne programy kładą nacisk na rozwijanie kompetencji cyfrowych, które są niezbędne w dalszej edukacji i życiu zawodowym.

Programy nauczania wczesnoszkolnego stanowią kluczowy element systemu edukacyjnego, mający na celu wszechstronny rozwój dziecka, zarówno intelektualny, jak i emocjonalny, społeczny i fizyczny. Współczesne programy oparte są na zasadach integracji treści, indywidualizacji nauczania, aktywizacji uczniów i kształtowania kompetencji kluczowych. Ich nadrzędnym celem jest przygotowanie ucznia do dalszego etapu edukacji, rozwijanie jego ciekawości poznawczej oraz budowanie fundamentów pod przyszłe uczenie się przez całe życie. W ten sposób edukacja wczesnoszkolna stanowi nie tylko początek drogi szkolnej, ale i podstawę rozwoju osobowości oraz samodzielności młodego człowieka.

---

[1] K. Dujaj – Nowakowa, *Integrowanie edukacji wczesnoszkolnej, Modernizacja teorii i praktyki*, Kraków 1998, s. 110

[2] K. Dujaj – Nowakowa, *Integrowanie edukacji wczesnoszkolnej, Modernizacja teorii i praktyki*, Kraków 1998, s. 111.

[3] K. Dujaj – Nowakowa, *Integrowanie edukacji wczesnoszkolnej, Modernizacja teorii i praktyki*, Kraków 1998, s. 113.

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.